

7.3.2013

Dnrot 1901/2/12 ja 1932–1945/2/12

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Tapio Rätty

KUNNAT EIVÄT VALVONEET RIITTÄVÄSTI LASTEN SIJAISHUOLLON LAINMUKAISUUTTA

1

ASIA

Määräyksestäni suoritettiin 31.3.2012 ennalta ilmoittamaton tarkastus yksityisen palveluntuottajan ylläpitämään - - - lastenkotiin.

Tarkastuksen yhtenä tarkoituksena oli arvioida kyseiseen lastenkotiin sijoitettujen lasten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota erityisesti sijoitettuihin lapsiin kohdistuneisiin rajoitustoimenpiteisiin ja niiden lainmukaisuuteen.

Tarkastuksen tarkoituksena oli myös arvioida, millä tavoin lastensuojelulaissa säädetty lapsen oikeus henkilökohtaiseen keskusteluun hänelle nimetyn sosiaalityöntekijän (lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän) kanssa käytännössä toteutuu. Arvioitavaksi tuli myös se, millä tavoin sijoittajakunnat valvovat lapsen sijaishuoltopaikan toimintaa.

Havaitsin tarkastuksella, että mainitussa lastenkodissa käytettiin rajoitustoimenpiteitä ja noudatettiin käytäntöjä, jotka olivat lastensuojelulain vastaisia. Rajoituksilla ja laitoksen kasvatuskäytännöllä puututtiin sijoitettuna olevien lasten oikeuksiin lakiin perustumattomalla tavalla. Kiinnitin huomiotani myös siihen, että kaikista käytetyistä rajoituksista ei ollut tehty asianmukaisia päätöksiä. Rajoituksia oli kohdistettu lastensuojelulain vastaisesti myös niihin lapsiin, jotka oli sijoitettu laitokseen avohuollon tukitoimenpiteenä.

Tarkastuksen jälkeen kyseinen lastenkoti ilmoitti ryhtyvänsä korjaamaan sen menettelyssä havaitsemiani puutteita ja lainvastaisuuksia. Lähetin ratkaisuni (tarkastuspöytäkirja Dnro 1001/3/12) tiedoksi myös Etelä-Suomen aluehallintovirastolle ja pyysin sitä selvittämään ja seuraamaan, millä tavoin lastenkodin käytäntöjä ja sääntöjä on muutettu ottaen huomioon edellä mainitussa tarkastuspöytäkirjassa esittämäni havainnot ja huomiot.

Tarkastuksen johdosta päätin ottaa tutkittavakseni kyseiseen yksityiseen laitokseen sijoitettujen lasten sijaishuollon järjestämisestä vastuussa olevien kuntien (sijoittajakuntien) menettelyn selvittämiseksi, miten sijoittajakunnat ovat valvoneet rajoitustoimenpiteitten käyttöä ja millä tavoin lapsen oikeutta henkilökohtaiseen keskusteluun lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa on edistetty ja turvattu.

Pyysin sijoittajakunnilta lausuntoa ja selvitystä tarkastuspöytäkirjassa esittämäni havainnoista. Pyysin, että lausuntoihin liitetään sijoitetulle lapselle nimetyn sosiaalityöntekijän (lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän) selvitykset. Pyysin, että lausunnoissa selvitetään myös, millä tavoin sijoitettujen lasten olosuhteita on tarkastuksen jälkeen selvitetty ja millä tavoin mahdolliset virheelliset tai puutteelliset käytännöt sijoittajakuntien menettelyissä tullaan korjaamaan.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Käsittelytapa

Olen tässä ratkaisussani käsitellyt sijaishuollon valvontaa koskevia säännöksiä, lapsen oikeutta tarpeen mukaiseen sijaishuoltoon ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäviä sekä arvioinut lapsen oikeuksia sijaishuollossa.

En ole arvioinut kyseessä olevan sijaishuoltopaikan antaman hoidon laatua tai sen vaikuttavuutta. Totean kuitenkin, että useassa saamassani lausunnossa korostettiin lasten ja heidän vanhempiensa kanssa tehdyn yhteistyön merkitystä. Lausunnoissa kuvattiin vanhempien ja sijoitettujen lasten antamaa positiivista palautetta yksikön antamasta hoidosta ja huolenpidosta. Lapsen asioista vastaavien sosiaalityöntekijöiden selvityksistä kuvattiin myös annetun hoidon merkitystä ja sen myönteisiä vaikutuksia sijoitettujen lasten elämässä.

Olen päätenyt siihen, että annan tämän ratkaisuni yhteisesti kaikkia sijoittajakuntia koskevana. Pidän tärkeänä sitä, että ne kaikki saavat tiedon tässä ratkaisussani esittämistäni käsityksistä ja näkemyksistä.

3.1.1 Sijaishuollon valvonta

YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan mukaan lasten huolenpidosta vastaavien laitosten tai muiden palvelunantajien tulee noudattaa asianomaisessa sopimusvaltiossa voimassa olevia määräyksiä muun muassa turvallisuudesta ja henkilöstömäärästä sekä henkilökunnan valvonnasta. Sijaishuollon valvonnalla toteutetaan tältä osin myös sijaishuollossa olevien lasten oikeuksia.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 3 §:n mukaan yksityisen sosiaalipalvelun tuottajan toimintaa valvoo sijaintikunnan sosiaalihuollosta vastaava toimielin, aluehallintovirasto sekä sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira). Valvontaviranomaisen on toteutettava yksityisen sosiaalipalvelujen valvonta ensisijaisesti antamalla palvelujen tuottamisessa tarpeellista ohjausta ja neuvontaa sekä seuraamalla toiminnan kehitystä yhteistyössä palvelun tuottajan kanssa.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa on säädetty valvontaviranomaisen tarkastusoikeudesta sekä muista valvontakeinoista (4 luku). Lain 6 §:ssä on säädetty omavalvontasuunnitelmasta. Säännöksen mukaan yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajan on laadittava toiminnan asianmukaisuuden varmistamiseksi omavalvontasuunnitelma, joka kattaa kaikki palvelujen tuottajan sosiaalipalvelut sekä lain 5 §:n 2 momentissa säädetty palvelukokonaisuudet. Palvelujen tuottajan on pidettävä omavalvontasuunnitelma julkisesti nähtävänä ja seurattava sen toteutumista.

Lastensuojelulain 79 §:n mukaan lapsen sijoittaneen kunnan tehtävänä on valvoa, että lapsen sijoitus perhehoitoon tai laitoshuoltoon toteutuu lain edellyttämällä tavalla ja että lapsi saa tarvitsemansa palvelut. Sijaishuoltopaikan toimintaa valvovat lisäksi sijoituskunta (se kunta, jonka alueella sijaishuoltopaikka sijaitsee) sekä toimivaltainen aluehallintovirasto. Lastensuojelulain mukaan valvontaa toteuttaessaan niiden tulee toimia yhteistyössä sijoittajakunnan kanssa.

Säännöksen mukaan, jos lapsen sijoittanut kunta havaitsee sijaishuoltopaikan toiminnassa sellaisia epäkohtia tai puutteita, jotka voivat vaikuttaa sijoitettujen lasten hoitoon tai huolenpitoon, sen tulee salassapitovelvoitteiden estämättä ilmoittaa asiasta viipymättä kunnalle, johon lapsi on sijoitettu sekä aluehallintovirastolle. Ilmoitus on tehtävä myös sijoittajakunnan tiedossa oleville muille lapsia samaan sijaishuoltopaikkaan sijoittaneille kunnille.

Tällainen valvontaan liittyvä ilmoitusvelvollisuus on mielestäni myös sillä kunnalla, johon lapsi on sijoitettu sekä aluehallintovirastolla. Niiden on sijaishuollon toteutumista valvoessaan varmistuttava siitä, että kaikilla sijoittajakunnilla on tiedossaan sijaishuoltopaikassa havaitut puutteet ja epäkohdat, jotka voivat vaikuttaa sijoitetun lapsen asemaan ja hänen etuunsa.

Sijaishuoltopaikan valvonnassa on kiinnitettävä erityisesti huomiota lapsen hoidon ja huolenpidon järjestämiseen, käytettäviin rajoitustoimenpiteisiin ja siihen, millä tavoin lapsen etu sijaishuoltopaikassa toteutuu. Sijoittajakunnan on varmistuttava lasta sijoitettaessa (etukäteisvalvonta) sekä erityisesti sijoituksen aikana siitä, että sijaishuoltopaikka vastaa niihin lapsen yksilöllisiin tarpeisiin, joiden perusteella hänet on sijoitettu kodin ulkopuolelle huostaan otettuna, kiireellisesti sijoitettuna tai avohuollon tukitoimenpiteillä.

Laissa ei ole tarkempia säännöksiä tai määräyksiä siitä, miten valvonnan tulisi käytännössä tapahtua. Nähdäkseni valvonnan määrä ja valvonnassa käytettävä menettely riippuu yksittäisestä lapsesta, hänen iästään ja hänen elämäntilanteestaan.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvollisuutena on varmistua siitä, että sijaishuoltopaikka vastaa lapsen etua siten kuin lastensuojelulain 50 §:ssä on säädetty ja lastensuojelulain 30 §:n mukaisessa asiakassuunnitelmassa tarkemmin määritelty. Tämä edellyttää mielestäni aina vastuussa olevan työntekijän säännöllisesti tekemiä, henkilökohtaisia käyntejä sijaishuoltopaikassa.

Totean tässä yhteydessä, että lapsen sijaishuoltopaikan valvonnan tulee toteutua riippumatta siitä, onko sijaishuollossa ilmennyt aihetta erityiseen huoleen. Sijaishuollosta vastuussa olevan kunnan (sijoittajakunnan) on varmistuttava lapsen sijoituksen aikana siitä, että sijaishuoltopaikka on lapsen edun mukainen sillä tavoin kuin lastensuojelulaissa on erikseen säädetty.

3.1.2

Tarpeenmukaisen sijaishuollon järjestäminen

Lastensuojelulain 1 §:n mukaan lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelun on lain 4 §:n mukaan edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun on pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttettava riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lastensuojelulain 11 §:n mukaan lastensuojelun on oltava laadultaan sellaista, että se takaa lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen heidän tarvitsemansa avun ja tuen.

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan lastensuojelulain 49 §:n mukaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai hallinto-oikeuden antaman väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle myös avohuollon tukitoimenpiteenä. Tällöin sijoitus tapahtuu lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumuksella.

Lapsen sijaishuoltoa voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Lastensuojelulain 50 §:n mukaan sijaishuoltopaikan valinnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota huostaanoton perusteisiin ja lapsen tarpeisiin sekä lapsen sisarusuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen. Mahdollisuuksien mukaan on otettava huomioon lisäksi lapsen kielellinen, kulttuurinen sekä uskonnollinen tausta.

Sijaishuoltopaikan tulee turvata lapsen tarvitsema hoito ja huolenpito sekä tähän liittyvä valvonta, lapsen fyysiset ja henkiset perustarpeet sekä erityisesti lapsen oikeus yksityisyyteen ja itsemääräämisoikeuteen. Sijaishuoltopaikan valinnassa on otettava huomioon myös lapsen koulunkäynti sekä se, mihin ympäristöön lasta ollaan sijoittamassa. Sijaishuoltopaikan valinnassa on selvitettävä riittävällä tavalla lapsen perhe- ja kulttuuritaustan merkitys lapsen edun toteutumisessa sekä hänen mahdollisuutensa säilyttää sijaishuoltopaikassa yhteys omaan kulttuuriinsa, uskontoonsa ja äidinkieleensä.

Valittavan sijaishuoltopaikan on tuettava sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle kuuluvaa velvollisuutta huolehtia lapsen yhteydenpidosta ja yhteistoiminnasta lapsen vanhempien ja muiden hänelle läheisten henkilöiden kanssa. Arvioitaessa lapsen edun mukaista sijaishuoltopaikkaa on valinnassa arvioitava riittävällä tavalla myös sitä, millä tavoin sijaishuoltoon sijoitettaessa voidaan ottaa lapsen edun mukaisella tavalla huomioon lastensuojelulain mukainen perheen jälleenyhdistämisen tavoite.

Lapsen sijaishuoltopaikan on vastattava niihin ongelmiin ja lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeisiin, jotka ovat olleet sijoituksen perusteena. Sijaishuoltopaikkaa koskevan päätöksen perustuttava on aina yksittäisen lapsen etuun ja sen arviointiin ja erityisesti siihen, mitkä ovat kyseisen lapsen huostaanottotarpeesta johtuvat fyysiset, psyykkiset, emotionaaliset ja sosiaaliset tuen tarpeet. Sijaishuoltopaikassa annettavan hoidon ja huolenpidon tulee olla lapsen edun mukaista siten, että siinä otetaan huomioon lapsen yksilölliset tarpeet.

Lapsen sijoituksen jälkeen (sen tapahduttua) sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen (ensisijaisesti lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän) on mm. säännöllisin valvontakäyntein varmistuttava siitä, että sijaishuoltopaikan valinnan perusteet ovat toteutuneet ja toteutuvat koko lapsen sijoituksen ajan. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on siis arvioitava lapsen huostaanoton ja sijaishuoltoon sijoituksen aikana, onko sijoituksen jatkaminen hänen sijaishuoltopaikkassaan lapsen edun mukaista. Tähän arviointiin vaikuttaa myös se, mitä lasta koskevaan asiakassuunnitelmaan on sijaishuollon tarkoituksesta, sen tavoitteesta, sekä lapsen tarvitseman erityisen tuen ja avun järjestämisestä erikseen kirjattu.

3.1.3

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä

Lastensuojelulain 13 b §:n mukaan lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä. Lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle kuuluu lastensuojelulain mukaan lasta koskevien päätösten valmistelu ja osin myös lasta koskeva päätöksenteko.

Lastensuojelulain 24 §:ssä on säädetty lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä. Tämän mukaan hänen on valvottava lapsen edun toteutumista ja avustettava virkansa puolesta lasta tai nuorta puhevallan käytössä tai tarvittaessa ohjattava lapsi tai nuori oikeusavun piiriin tai huolehdittava siitä, että lapselle haetaan lastensuojelulain 22 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa edunvalvoja huoltajan sijaiseksi.

Lastensuojelulain 27 §:ssä on säädetty lasten asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä lastensuojelutarpeen selvitystä laadittaessa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä vastaa käytännössä myös lasta koskevan asiakassuunnitelman laatimisesta.

Lastensuojelulain 29 §:n mukaan lastensuojelua toteutettaessa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän tulee tavata lapsi riittävän usein henkilökohtaisesti. Mainitun säännöksen 2 momentin mukaan lapsen henkilökohtaisten tapaamisten järjestämisessä on pyrittävä yhteistoimintaan huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa. Säännöksen 3 momentin mukaan sosiaalityöntekijällä tai muulla lastensuojelun työntekijällä on tarvittaessa oikeus tavata lapsi myös ilman huoltajan suostumusta, jos sen arvioidaan olevan lapsen ikä, kehitys tai olosuhteet muutoin huomioon ottaen lapsen edun mukaista.

3.1.4

Lapsen tiedollisista oikeuksista

Sosiaalihuollon asiakaslain 5 §:ssä on säädetty viranomaiselle kuuluvasta selvitysvelvollisuudesta. Mainitun säännöksen mukaan sosiaalihuollon henkilöstön on selvitettävä sosiaalihuollon asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan. Säännöksen mukaan selvitys on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön ja merkityksen.

Sosiaalihuollon asiakaslain tarkoittama viranomaiselle kuuluva selvitys- ja tietojenantovelvollisuus turvaa sosiaalihuollon asiakkaalle oikeuden saada ymmärrettävällä tavalla tietoja palvelujärjestelmistä ja häntä koskevista seikoista, joiden avulla hän pystyy muodostamaan oman käsityksen asiasta ja ilmaisemaan oman mielipiteensä hänelle esitetyistä vaihtoehdoista tai häntä koskevista ratkaisuista.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on huolehdittava siitä, että sijaishuollossa olevalle lapselle selvitetään hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisella tavalla, miksi hänet on otettu huostaan ja selostettava niitä toimia, joihin hänen asiassaan on ryhdytty tai joihin aiotaan ryhtyä (53 §).

Lapselle on mainitun säännöksen 2 momentin mukaan järjestettävä asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla riittävä mahdollisuus tavata henkilökohtaisesti hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijää tai muuta lastensuojelun työntekijää muiden läsnä olematta ja keskustella häntä itseään ja sijaishuollon toteuttamista koskevista asioista.

Lastensuojelulain 5 §:ssä on säädetty lapsen ja nuoren mielipiteen ja toivomusten huomioon ottamisesta. Säännöksen mukaan lapselle on hänen ikänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla turvattava oikeus saada tietoa häntä koskevassa lastensuojeluasiassa ja mahdollisuus esittää siinä mielipiteensä. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa, lasta tai nuorta koskevaa päätöstä tehtäessä tai lastensuojelua toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen tai nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvollisuutena on edistää lapselle kuuluvien tiedollisten oikeuksien toteutumista. Lapsella tulee olla aina hänen iästään riippumatta oikeus saada tietoa mm. siitä, minkälaisia oikeuksia ja velvollisuuksia viranomaisella tai viranomaisen toimeksiannosta toimivalla esimerkiksi yksityisellä lastensuojelulaitoksella on, millä tavoin lapsi pystyy esittämään omia näkemyksiään ja käsityksiään, mikä merkitys niillä asiassa on ja ennen kaikkea mitä oikeuksia lapsella itsellään asiassa on.

Korostan, että lapsella on lakiin perustuva oikeus tulla kuulluksi häntä koskevassa asiassa ja esittää siinä mielipiteensä. Vastaavasti viranomaisen velvollisuutena on selvittää lapsen mielipide ja edistää tämän lapsen oikeuden toteutumista. Tässä tarkoituksessa lapselle on annettava riittävästi tietoja tavalla, joka vastaa hänen kehitystasoaan ja ikäänsä. Näiden tietojen tarkoituksena on siis se, että lapsi pystyisi muodostamaan ja ilmaisemaan asiassa oman näkemyksensä.

3.1.5

Tarkastushavainnoista

Suoritetulla tarkastuksella kuultiin luottamuksellisesti kahtatoista laitokseen sijoitettua lasta. Lapset kertoivat hoitoonsa ja hyvinvointiinsa liittyvistä tärkeiksi katsomistaan asioista. Lapset kertoivat myös kokemistaan epäkohdista ja muista ongelmista lastensuojelulaitoksessa. Kesustelussa pyydettiin lapsia arvioimaan myös heille nimetyn sosiaalityöntekijän antamaa tukea ja neuvontaa.

Lapset kertoivat lähes yhdenmukaisesti, etteivät he olleet kertoneet tarkastuksella esiin tulleista ongelmista omalle työntekijälleen. Henkilökohtaisesti järjestettyjä tapaamisia ei lasten mukaan ollut liiemmin tapahtunut. Kontakti sosiaalityöntekijään oli tapahtunut pääasiassa laitoksen ja sosiaalityöntekijöiden sekä huoltajien yhteispalavereissa, joissa lapsikin oli ollut mukana.

Lapset kertoivat, että sosiaalityöntekijät eivät olleet kysyneet heiltä suoraan heidän kuulumisiinsa tai pyytäneet lapsia kertomaan omasta elämästään ja kokemuksistaan laitoksessa.

Tarkastuksen perusteella minulle syntyi vahva vaikutelma siitä, että lapset olivat tietämättömiä omista oikeuksistaan, laitoksen oikeuksista ja velvollisuuksista tai heille nimetyn lapsen asioista vastaavan oman sosiaalityöntekijän velvollisuuksista ja tehtävistä. Lapset eivät siis mieltäneet sosiaalityöntekijän roolia heidän etujensa ajajana.

Lasten kuulemisen perusteella näytti siltä, etteivät laitokseen sijoitettujen lasten oikeudet tavalta sosiaalityöntekijäänsä henkilökohtaisesti ole toteutuneet ainakaan kaikissa tapauksissa lastensuojelulain mukaisesti. Lapset olivat siten jääneet vaille sitä sosiaalityöntekijän antamaa tukea, joihin heillä oli oikeus lain mukaan.

Havaintoni ovat samansuuntaisia kuin lapsiasiavaltuutetun syyskuussa 2012 julkaisemassa raportissa Suojele unelmia, vaali toivoa, Nuorten suositukset lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi (lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:6). Siinä todetaan muun muassa seuraavaa. ”Sosiaalityöntekijät ovat avainroolissa sijoitettujen lasten ja nuorten elämässä. Kuitenkin yhteyden saaminen heihin on usein hankalaa. Tähän vaikuttaa muun muassa soittoaikojen ajoittuminen koulupäivään, sosiaalityöntekijöiden runsas vaihtuvuus sekä liian suuri työmäärä” (sivu 5).

Raportista ilmenee, että haastatellut sijaishuollossa olleet nuoret eivät tieneet oikeuksistaan eivätkä sijaishuoltopaikan velvollisuuksista.

3.2

Sijoittajakunnilta saamani selvitykset ja lausunnot

3.2.1

Lapsen oikeus luottamukselliseen keskusteluun sosiaalityöntekijän kanssa

Saamistani selvityksistä ilmeni, että sijoittajakuntien käsityksen mukaan kaikilla sijoitetuilla lapsilla oli tieto omasta sosiaalityöntekijästään. Lapsia oli tavattu pääasiassa asiakassuunnitelmaneuvoittelujen yhteydessä joko niin, että lapsen kanssa keskusteltiin aina kahden kesken ennen asiakassuunnitelmaneuvoittelua tai lapselle varattiin siihen mahdollisuus. Joissain tilanteissa lapsi tavattiin vasta asiakassuunnitelmaneuvoittelussa.

Lausunnoista ilmeni, että lasta koskevaan asiakassuunnitelmaan ei aina ollut merkitty, millä tavoin lapsen oikeus luottamukselliseen keskusteluun toteutetaan.

Saamistani lausunnoista ilmeni, että lapsille oli pääsääntöisesti annettu sosiaalityöntekijän yhteystiedot (puhelinnumerot ja sähköpostiosoitteet) ja kannustettu lasta tarvittaessa ottamaan yhteyttä sosiaalityöntekijäänsä. Selvityksistä ilmeni, että lastensuojelulaitokselle oli annettu tieto siitä, että lapsella tulee olla oikeus vapaasti ottaa yhteyttä sosiaalityöntekijäänsä. Yleensä lausunnoissa ja selvityksissä katsottiin, että lapsille oli riittävällä tavalla kerrottu heidän oikeuksistaan ja annettu mahdollisuus keskinäiseen keskusteluun sosiaalityöntekijänsä kanssa. Lähes kaikissa lausunnoissa katsottiin, että sosiaalityöntekijän ja lapsen välille oli muodostunut luottamuksellinen suhde. Sosiaalityöntekijöillä oli valtaosin se näkemys, että lapset olivat tyytyväisiä elämäänsä, hoitoonsa ja huolenpitoonsa laitoksessa.

Pidän myönteisenä sitä, että useassa lausunnossa arvioitiin myös sitä, millä tavoin lapsen kuulemista ja lapsen mielipiteen selvittämistä voitaisiin jatkossa kehittää. Saamistani selvityksistä ilmeni myös, että sijoittajakunnat olivat keskustelleet tarkastuksestani ja esittämistäni tarkastushavainnoista lasten kanssa ja arvioineet yhdessä lapsen kanssa laitoksen käytäntöjä.

3.2.2

Rajoitustoimenpiteitten seuranta

Sijoittajakunnat seurasivat laitoksen käyttämiä rajoituksia ja kasvatuskäytäntöjä lähinnä vain laitoksen sijoittajakunnille toimittamien lasta koskevien kuukausiraporttien avulla. Seuranta ei siis tehty arvioimalla lapsesta tehtyjä varsinaisia asiakasasiakirjamerkintöjä. Joissain lausunnoissa todettiin, että varsinaiset lasta koskevat kirjausmerkinnät tulevat sijoittajakunnan käyttöön vasta sijoituksen päätyttyä. Lausunnoista ilmeni myös se, että laitoksen asiakirjoissaan käyttämät ilmaisut ja lyhenteet ja niiden merkityssisältö olivat jääneet sosiaalityöntekijöille epäselviksi.

3.2.3

Sijoittajakuntien ilmoittamat hyvät käytännöt, kehittämistarpeet ja -suunnitelmat

Lausunnoissa oli arvioitu millä tavoin lapsen osallisuutta voitaisiin edistää ja millä tavoin lapsen mielipiteen huomioon ottamista voitaisiin kehittää.

Lausunnoissa painotettiin sitä, että sosiaalityön työkäytäntöjä tulee kehittää sillä tavoin, että lapsen osallisuutta voidaan lisätä. Lasta koskevaan asiakassuunnitelmaan on kirjattava nykyistä tarkemmin, millä tavoin lapselle on selvitetty hänen oikeutensa luottamukselliseen keskusteluun.

Useat kunnat ilmoittivat kehittävänsä asiakirjahallintoaan siten, että lapsen yhteydenotot ja lapsen ja sosiaalityöntekijän väliset keskustelut kirjataan entistä huolellisemmin lasta koskeviin asiakirjoihin.

Useassa lausunnossa kiinnitettiin huomiota siihen, että lapsen ja sosiaalityöntekijän välisen luottamuksellisen suhteen yhtenä edellytyksenä on työntekijöiden pysyvyys. Joissain kunnissa oli työjärjestelyin pyritty huolehtimaan siitä, että lapsen työntekijä säilyy sijoituksen aikana samana.

Eräissä kunnissa oli käytäntönä, että sosiaalityöntekijä ja lapsi yhdessä kävivät läpi laitoksen kuukausikoosteet.

Yhdessä lausunnossa kiinnitettiin huomiota myös lapsen läheispiirin tärkeyteen ja sen merkitykseen sijaishuollon järjestämisessä.

Rajoitusten valvonnasta esitettiin, että kunnan ja yksityisen palveluntuottajan väliseen ostopalvelusopimukseen tulisi sisällyttää vaatimus laitoksen rajoitusohjeiden ylläpitämisestä ja oma-valvontasuunnitelmasta. Ostopalvelusopimuksissa tulisi olla myös maininta rajoitukseen liittyvästä laitoksen henkilöstön koulutuksesta.

Lausunnoissa ehdotettiin valvontakäyntien lisäämistä sekä myös pistokokeenomaisten tarkastusten tekemistä. Hyvänä pidettiin sellaista käytäntöä, jossa sijoittajakunnan valvontakäynnin tarkastuspöytäkirjan yleisiä huomioita koskeva osa annettaisiin tiedoksi muille sijoittajakunnille.

3.2.4 Arviointi

3.2.4.1 Lapsen mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi

Saamistani lausunnoista ja selvityksistä ilmenee, että sijoittajakunnat ovat pyrkineet eri tavoin toteuttamaan laissa sijoittajakunnalle ja lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle kuuluvaa velvollisuutta valvoa sijaishuoltopaikan toimintaa ja toteuttaa lapselle kuuluvaa oikeutta keskinäiseen keskusteluun.

Mielestäni tässä ei ole kuitenkaan aina onnistuttu.

Määräämässäni tarkastuksessa kuultiin 12:ta laitoksessa asuvaa lasta. Tarkastus suoritettiin ennalta ilmoittamatta. Tarkastuksella lapset kertoivat henkilökohtaisesti järjestetyssä kuulemisessa luotettavasti ja yhdenmukaisella tavalla laitoksen käytännöistä ja niistä ongelmista, joita laitoksen toiminnassa heidän mielestään oli.

Kuten asiaa koskevasta tarkastuspöytäkirjasta ilmenee, pidin laitoksen käytäntöjä tarkastuspöytäkirjassa mainituilta osin lainvastaisina. Sijoittajakuntien lausunnoista ilmenee, että sijoittajakunnat ja lasten asioista vastaavat sosiaalityöntekijät eivät olleet havainneet samanlaisia ongelmia ja epäkohtia kuin määräämässäni tarkastuksessa itse havaitsin.

En sinänsä epäile sitä, etteikö sosiaalityöntekijöitten ja lasten välillä olisi syntynyt luottamuksellista ja avointa suhdetta, kuten saamissani lausunnoissa ja selvityksissä on korostettu. Lapsille ei ole mielestäni kuitenkaan riittävällä tavalla kerrottu heidän oikeuksistaan ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän roolista heidän etujensa ajajana. Lapset näyttivät mieltä-

neen laitoksen lainvastaiseksi toteamani käytännöt sallittuina siitä huolimatta, että he ovat pitäneet niitä epäoikeudenmukaisina. Lapset eivät ole myöskään ymmärtäneet, että he olisivat voineet kertoa epäkohdista sosiaalityöntekijälleen. Tämä saattaa johtua myös siitä, ettei lapsilta ole kysytty laitoksen käytännöistä tai kysymyksiä ei ole tehty tai keskusteluja käyty luottamuksellisesti ja lasten ymmärtämällä tavalla.

Painotan, että lapselle on tärkeää se, että hän voi aidosti tuntea osallistuvansa itseään ja omaan elämäänsä vaikuttavia päivittäisiä asioita koskevaan päätöksentekoon. Tärkeää on, että lasta kuullaan hänen ikä- ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla, lapsi saa osallistua itseään koskevien palvelujen suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen ja että lasta kannustetaan esittämään asiassa omia käsityksiään ja mielipiteitään. Toisaalta lasta ei saa pakottaa mielipiteiden esittämiseen tai keskusteluun, koska kysymys on lapselle laissa säädetystä oikeudesta. Lapselle on kuitenkin aina annettava riittävästi tietoa viranomaisen ja laitoksen velvollisuuksista, lapsen oikeuksista sekä sosiaalityöntekijän tehtävistä ja roolista lapsen asioista päätettäessä.

Lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta riittävää ei ole se, että lapselle annetaan sosiaalityöntekijän yhteystiedot tai että lapsen kanssa keskustellaan häntä koskevista asioista vain asiakasneuvottelujen yhteydessä ilman, että lapselle annetaan mahdollisuus kahdenkeskiseen ja luottamukselliseen keskusteluun.

Olen samaa mieltä eräiden lausunnon ja selvitysten antajien kanssa siitä, että sijoittajakunnissa on arvioitava sitä, millä tavoin lapsen osallisuutta voidaan lisätä.

Sosiaalityöntekijät ovat saaneet erityistä koulutusta lapsen kuulemiseen ja lapsen edun arvioimiseen. Sosiaalityöntekijällä on siten hyvät edellytykset selvittää lapsen käsityksiä yhdessä lapsen kanssa. Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on lisäksi laissa säädetty mahdollisuudet puuttua havaitsemiinsa epäkohtiin.

Joissain lausunnoissa todettiin, että lapsen oikeus henkilökohtaiseen keskusteluun on voinut estyä tai kaventua työntekijävaihdosten johdosta. Jos lapsen oikeus ei toteudu esimerkiksi sen takia, että asiaa hoitavalla sosiaalityöntekijällä on liikaa asiakasperheitä eikä hän työtilanteensa vuoksi ehdi riittävällä tavalla paneutua hänen vastuullaan olevien perheiden ja lasten asioiden hoitamiseen, on asiasta vastuussa työnantajana toimiva taho, viimekädessä kunnan sosiaalihuollosta vastaava toimielin. Korostan, että kunnan on varattava lakisääteisiin tehtäviinsä riittävät voimavarat sillä tavoin, että lakisääteisistä tehtävistä voidaan huolehtia laissa määrättyllä tavalla.

3.2.4.2

Rajoitustoimenpiteiden seuranta

Saamistani lausunnoista ja selvityksistä on pääteltävissä, että rajoitustoimenpiteiden käyttöä ja rajoituskäytäntöjä ei ole aina seurattu ja selvitetty riittävästi. Tehdyt rajoituspäätökset ja lasta koskevat kuukausiraportit on selvitysten mukaan lähetetty sosiaalityöntekijälle. Rajoitustoimenpiteitä on valvottu myös laitoksessa käytyjen asiakasneuvottelujen yhteydessä.

Selvityksistä kuitenkin ilmeni, ettei rajoitustoimenpiteiden tosiasiallisia vaikutuksia tai lasta koskevissa asiakirjoissa käytettyjen lyhenteiden ja ilmaisujen merkityssisältöä ei ollut aina ymmärretty.

Totean tältä osin, että yksityisen ostopalvelulaitoksen lapsesta laatimat asiakirjamerkinnot ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 5 §:n 2 momentin tarkoittamia viranomai-

sen (sijoittajakunnan) asiakirjoja. Tämä merkitsee muun muassa sitä, että sijoittajakunnalla tai toimivaltaisella viranhaltijalla (tässä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä) on oikeus saada tieto mainituista asiakirjoista.

Järjestäessään sijoitetuille lapsille sijaishuoltoa yksityinen lastensuojelulaitos toimii sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen toimeksiannosta toimielimen ja yksityisen palveluntuottajan välillä solmitun ostopalvelusopimuksen perusteella. Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan hankittaessa palveluja mm. ostopalvelusopimuksella yksityiseltä palveluntuottajalta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta palvelulta. Kunnan on käyttäessään palvelujensa järjestämisessä yksityisiä tai muita ulkopuolisia palveluntuottajia varmistettava, että julkisuuslaissa säädettyjä viranomaisille kuuluvia velvollisuuksia tiedonsaantioikeuksien ja hyvän tiedonhallintatavan edistämiseksi noudatetaan. Mielestäni järjestämisvastuussa olevan kunnan tulisi edellä sanotun mukaisesti huolehtia siitä, että ostopalvelusopimukseen sisällytettäisiin määräykset asiakirjojen laatimisesta, niiden säilyttämisestä ja hävittämisestä.

Mielestäni rajoitustoimenpiteiden seuranta edellyttää kuukausiraportteihin tutustumisen lisäksi lasta koskeviin laitoksessa tehtyihin asiakirjamerkintöihin perustuvaa jatkuvaa sijaishuoltopaikan toiminnan arviointia. Kysymys on paitsi sijaishuollon valvontaan kuuluvasta menettelystä myös sen arvioimisesta, onko kyseessä oleva sijaishuoltopaikka lapsen edun mukainen.

Korostan, että jos lapseen kohdistetaan toistuvasti erilaisia rajoitustoimenpiteitä, tulee lapsen tilannetta seurata tarkoin ja arvioida myös sitä onko sijoituspaikka hänelle oikea.

Totean vielä, että rajoitustoimenpiteiden käyttö saattaa vaikuttaa lasta koskevan asiakassuunnitelman sisältöön. Lastensuojelulain 74 §:n 2 momentin mukaan lasta koskevaa asiakassuunnitelmaa tarkistettaessa tulee erityisesti arvioida lapseen kohdistettujen rajoitustoimenpiteiden tavoitteiden toteutumista ja niiden vaikutusta asiakassuunnitelmaan. Rajoitustoimenpiteiden syistä ja vaikutuksista lapsen asemaan tulee lisäksi keskustella lapsen kanssa siten, kuin lastensuojelulain 74 §:n 3 momentissa säädetään.

3.2.4.3

Rajoitustoimenpide vai kasvatusta

Sosiaalihuollon hyvästä laadusta on säädetty sosiaalihuollon asiakaslain 4 §:ssä. Säännöksen mukaan sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Sosiaalihuollon asiakasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoa loukata sekä että hänen vakaumustaan ja yksilöllisyyttään kunnioitetaan. Säännöksen 2 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava muun muassa huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet.

Lastensuojelulain mukaisten rajoitustoimenpiteiden keskeisenä tarkoituksena on varmistaa huostaanoton tarkoituksen toteutuminen taikka lapsen, toisen henkilön tai omaisuuden suojaaminen. Laitoksessa lapseen saa kohdistaa rajoitustoimenpiteitä vain siinä määrin kuin huostaanoton tarkoituksen toteuttaminen, lapsen oma tai toisen henkilön terveys tai turvallisuus välttämättä vaatii. Rajoitusten käyttäminen rangaistuksena on aina kiellettyä. Käytettävissä olevista toimenpiteistä on valittava lapsen itsemääräämisoikeutta tai muuta perusoikeutta kulloinkin vähiten rajoittava toimenpide ja mikäli lievemmat toimenpiteet ovat asiassa riittäviä, rajoitukseen ei saa ryhtyä lainkaan. Rajoitustoimenpiteiden on siis oltava järkevissä ja kohtuullisissa suhteissa niiden käytölle asetettuun tavoitteeseen nähden. Rajoitustoimenpide on lisäksi toteutettava aina mahdollisimman hienovaraisesti lapsen ihmisarvoa kunnioittavalla ja

perusoikeudet huomioivalla tavalla. Rajoitustoimenpidettä toteutettaessa on otettava huomioon myös lapsen ikä, kehitystaso, lapsen sukupuoli, uskonnollinen vakaumus sekä etninen tausta tai muu kulttuuritausta.

Mikäli lapsi on sijoitettu laitokseen avohuollon tukitoimena, ei lapseen saada kohdistaa sijoituksen aikana lain tarkoittamia rajoitustoimenpiteitä.

Rajoitusten käyttäminen on erotettava rajojen asettamisesta lapsen kasvatuksessa. Havaintojeni mukaan sen erottaminen, mikä on tavanomaista ja hyväksyttävää kasvatuksellisten rajojen asettamista lapselle ja milloin on kysymys lain tarkoittamasta lapsen perusoikeuksien rajoittamisesta on vaikeaa eikä ero ole aina selkeä.

Jos kysymys on lapsen hoidosta ja huolenpidosta ja siihen sisältyvästä tavanomaisten rajojen asettamisesta, kysymys ei ole lain tarkoittamista rajoitustoimenpiteistä.

Kun lapsi on sijoitettu yksin kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimenpiteenä tai sijaishuoltoon, on lapsen kasvatuksessa ja kasvuolojen järjestämisessä noudatettava, mitä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä on säädetty. Lastensuojelulain 4 §:ssä on lisäksi säädetty lastensuojelun keskeisistä periaatteista. Lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelun on pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle mm. tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet, mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon, turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden, itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen sekä mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan.

Lapsella on sijaishuollon aikana oikeus hyviin ja lämpimiin ihmissuhteisiin, omien tunteiden osoittamiseen, hyvään hoitoon ja huolenpitoon, ruumiilliseen koskemattomuuteen sekä fyysisen ja henkisen itsemääräämisoikeuden loukkaamattomuuteen.

Sijaishuollossa olevalla lapsella on siis oikeus saada sijaishuoltopaikassaan hyvää hoitoa ja huolenpitoa. Sijaishuoltopaikan tulee hoitoa ja huolenpitoa järjestäessään asettaa lapselle tarvittaessa myös hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisia kasvatuksellisia rajoja. Erilaisilla kasvatukseen liittyvillä säännöillä ja rajojen asettamisella edistetään lapsen turvallisuutta, terveyttä tai kehitystä. Sääntöjen tarkoituksena on myös opettaa lasta ymmärtämään ympäröivän yhteiskunnan vaatimuksia sekä edesauttaa lasta tekemään ikäkautensa ja kehitystasonsa mukaisia omia valintoja ja ratkaisuja. Kasvatuksen tavoitteena on myös edistää lapsen hyvinvointia sijaishuoltopaikassa ja toteuttaa lapsen oikeutta hyvään hoitoon ja huolenpitoon.

Kasvatukseen liittyvät säännöt eivät saa olla mielivaltaisia tai liiallisia. Niiden käytössä tulee aina huomioida lapsen ikä ja kehitystaso sekä muut lapsen yksilölliset tarpeet ja olosuhteet. Kasvatuksellisten keinojen tarkoitus, kesto ja intensiteetti ei voi olla sama kuin lain tarkoittamien rajoitustoimenpiteiden. Kysymys on aina sellaisista valinnoista, joita voidaan pitää perustellusti lapsen yksilölliseen ja tarpeenmukaiseen sijaishuollon järjestämiseen sisältyvänä kasvatuksena.

Kasvatuksellisilla rajoilla ei siis puututa lapsen perusoikeuksiin, vaan kysymys on lapsen päivittäisen hoidon ja huolenpidon järjestämisestä ja kuten edellä on todettu lapsen kasvun ja kehityksen tukemisesta. Hyvään lasta yksilönä kunnioittavaan kasvatukseen luettavien sääntöjen ja rajoitusten tulee olla oikeassa suhteessa niiden tavoitteeseen. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että kasvatukselliset säännöt ja lapselle asetettavat rajat eivät saa mennä pidemmälle eivätkä kestää pidempään, kuin on välttämätöntä niiden hyväksyttävän tavoitteen toteuttamiseksi.

Lastensuojelulain mukaisten rajoitustoimenpiteiden keskeisenä tavoitteena on pyrkiä turvaamaan huostaanoton tarkoituksen toteutuminen ja samalla lapsen itsensä tai toisen henkilön suojaaminen. Lastensuojelulain mukaisten rajoitustoimenpiteiden käyttämisessä on myös kysymys hallinnollisen pakon käyttämisestä. Rajoitustoimenpiteestä on kysymys silloin kun toimenpiteellä joudutaan puuttumaan joihinkin perustuslain lapselle turvaamiin perusoikeuksiin, kuten hänen liikkumisvapauteensa, perhe-elämän suojaan, hänen itsemääräämisoikeuteensa, vapauteensa, yksityisyyden suojaan tai omaisuuden suojaan. Harkittaessa rajoitustoimenpiteiden käyttöä, on arvioitava täyttyvätkö laissa asetetut edellytykset toimenpiteen käytölle sekä missä laajuudessa puuttuminen lapsen perusoikeuksiin on kulloinkin hyväksyttävää.

Rajoitustoimenpiteistä tulee lastensuojelulain tarkoittamissa tilanteissa tehdä valituskelpoinen päätös. Päätös on annettava tiedoksi 12 vuotta täyttäneelle lapselle ja hänen huoltajalleen. Rajoitustoimenpidettä koskevasta päätöksestä (lastensuojelulaista ilmenevin rajoituksin) voidaan valittaa suoraan hallinto-oikeuteen.

En voi pitää hyväksyttävänä, että laitoksen sellaisiin sääntöihin ja käytäntöihin, joilla selkeästi puututaan lapsen perusoikeuksiin tai jotka ovat liiallisia tai muutoin mielivaltaisia ja alistavia, ei puututa valvonnan keinoin. Mielestäni tarkastuspöytäkirjassani kuvattuja käytäntöjä ei ole pidettävä osana normaalia kotikasvatusta.

Kuten olen edellä todennut, sijoittajakunnan on lastensuojelulain mukaan valvottava sijoituspaikan toimintaa, edistettävä lapsen etua ja varmistettava, että lapselle järjestettävä sijaishuolto on hänen yksilöllisen tarpeensa ja etunsa mukaista. Mikäli sijoittajakunta ja sen alaiset viranhaltijat eivät huolehdi näistä velvollisuuksistaan, on niiden menettely lastensuojelulain vastaista.

3.3

Toimenpiteet

Katson, että sijoittajakuntien menettely sijaishuollon ja rajoitustoimenpiteitten valvonnassa ei ole ollut kaikilta osin lastensuojelulain mukaista. Katson myös, että sijoittajakunnat eivät ole riittävällä tavalla toteuttaneet ja edistäneet sijoitettujen lasten oikeutta henkilökohtaiseen keskusteluun.

Kiinnitän sijoittajakuntien huomiota niihin näkökohtiin, joita olen sijaishuollon valvonnasta edellä esittänyt. Korostan, että sijaishuollon valvontaa sekä erityisesti sen arviointia, vastaako sijaishuoltopaikka lapsen tarpeisiin ja onko sijaishuoltopaikka lapsen edun mukainen, on suoritettava muun ohella riittävän usein tehtyinä valvontakäynteinä, joihin tulee liittyä luottamuksellinen ja henkilökohtainen keskustelu lapsen kanssa. Tämän lisäksi sosiaalityöntekijällä on mielestäni jatkuvasti velvollisuus seurata ja arvioida lastensuojelulaitoksessa lapsesta tehtyjä asiakasmerkintöjä. En pidä riittävänä sitä, että sosiaalityöntekijä tutustuu lasta koskeviin merkintöihin vain siltä osin kuin ne koskevat lapseen kohdistuneita lastensuojelulain tarkoittamia rajoitustoimenpiteitä.

Kiinnitän sijoittajakuntien huomiota erityisesti lapsen oikeudesta henkilökohtaiseen keskusteluun, lapsen mielipiteen huomioimisesta ja sen selvittämisestä sanottuun. Kiinnitän myös huomiota niihin näkökohtiin, joita olen esittänyt kasvatustoimenpiteiden ja rajoitustoimenpiteiden eroista.

Lähetän tämän päätökseni lapsia kyseiseen sijaishuoltoon sijoittaneille sijoittajakunnille.

Lähetän tästä päätöksestäni myös jäljennöksen Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

Tiedossani on, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) tulee laatimaan lastensuojelun toimijoille ohjauskirjeen rajoitustoimenpiteiden ja kasvatustoimenpiteiden käytöstä lastensuojelun ympärivuorokautisessa hoidossa ja kasvatuksessa. Tämän takia lähetän tästä päätöksestäni jäljennöksen myös Valviralle.